

Fruit & fruitteelt

Weetjes

Fruitteelt

In Nederland kwam de fruitteelt sterk tot ontwikkeling vanaf ongeveer 1875. Door de beroepsmatige teelt werd de oppervlakte hoogstamboomgaarden met appels, peren en kersen aanmerkelijk uitgebreid. Ook werden de fruithoven op buitenplaatsen uitgebreid en vervingen boeren de tot dan toe voor eigen gebruik dienende bomen rondom de boerderij.

De aanvankelijk enkel hoogstamboomgaarden bestonden uit bomen op zaailing-onderstam met een onderbegroeiing van gras, dat door vee werd afgegraasd. De boomgaarden werden hoofdzakelijk op kleigrond aangelegd.

In de eerste jaren van de twintigste eeuw werd de fruitteelt verbeterd met behulp van de kennis en ervaring die opgedaan was in kasteeltuinen en in het buitenland. Er werden betere rassen aangeplant en er kwam een betere gewasbescherming. Verder ging de afzet via fruitveilingen verlopen en kwam er een verbeterde verpakking. De aanvoer vond plaats in manden.

In de moderne fruitteelt worden zwak groeiende bomen die op een zwak groeiende onderstam staan ("spillen") dicht op elkaar in rijen geplant. Als een voordeel van dit systeem wordt beschouwd het feit, dat doordat deze spillen weinig omvang hebben, er ook weinig blad is, dat de gespoten bestrijdingsmiddelen kan verhinderen overal te komen, waar dat nodig geacht wordt. Verder wordt als een voordeel gezien het feit dat de pluk relatief eenvoudig is, doordat alle dragende takken makkelijk vanaf één plek (in sommige gevallen staand of zittend op een rollend vervoermiddel) bereikbaar zijn. Bijkomend bedrijfseconomisch voordeel is de verhouding in opbrengst per hectare en de te betalen pachtprijs/koopprijs per hectare.

Snoeien

Door middel van snoeien (met snoeimes en zaag) wordt aan de boom de gewenste vorm gegeven.

Bestuiving

Afhankelijk van het gewas komen zowel kruisbestuiving als zelfbestuiving voor. Bij kruisbestuivende gewassen is het noodzakelijk dat ten minste twee rassen die elkaar kunnen bestuiven bij elkaar geplant worden. Voor een goede kruisbestuiving is het belangrijk dat naast bijen en hommels de bloeiperioden van de verschillende rassen elkaar voldoende overlappen, ze geschikt stuifmeel hebben, ze voldoende bloeien en de verschillende bomen niet verder dan 5 tot 10 m van elkaar staan.

Oogst

Wanneer het fruit groot en rijp genoeg is kan het geoogst worden. Soms zijn enkele of meerdere vruchten dan al afgevallen, maar voor het overgrote deel hangt het nog aan de boom of plant en moet het daarvan afgeplukt worden. Wanneer het al afgevallen is, wordt het opgeraapt.

De methode van plukken varieert sterk naargelang de hoogte en de omvang die de te plukken boom of plant kent. Er zijn wat dat betreft hoogstambomen, laagstambomen, struiken, en zich niet of nauwelijks van de grond verheffende planten (grondplanten). Daarenboven verschilt het plukken naargelang van het soort der te plukken vruchten; aardbeien bijvoorbeeld worden heel anders geplukt dan appels. Bij hoogstambomen bevindt zich tussen de wortels van de boom en de takken waaraan het fruit groeit een stam van zo'n 4 à 5 meter hoogte, terwijl het takkengedeelte daarboven in veel gevallen een aanzienlijk hoogte kan bereiken, tot wel 10 meter.

Het oogsten, oftewel "de pluk" gebeurt hier doorgaans met houten ladders en manden, die aan

die ladders gehangen kunnen worden. Er zijn ladders van verschillende hoogte (uitgedrukt in aantal sporten).

Telkens wanneer de takken, die zich binnen het bereik van de op de ladder staande plukker bevinden, geplukt zijn, moet de ladder "omgezet" worden naar een volgend deel van de boomomtrek. Dit omzetten gebeurt terwijl de ladder rechtop blijft staan. Met name het omzetten van de hogere ladders (tegen de 50 sporten, veelal in de kersenteelt) is dan ook een hele kunst op zich, die naast de nodige kracht ook nogal wat behendigheid en evenwichtsgevoel vergt.

Kersen en krieken zijn niet zo makkelijk te telen. Tot voor kort groeiden ze enkel aan hoge bomen, wat plukken een heel gedoe maakte met ladders en touwen. Verder weet u waarschijnlijk dat vogels ook gek zijn op kersen, vooral merels en spreeuwen, wat de tuinders vroeger tot wanhoopsdaden dreef, van het spannen van netten over de boom (begin er maar eens aan) tot het dynamiteren van spreeuwen in hun slaapplaatsen. Spreeuwenpaté was daar een afgeleid product van.

Op het moment dat de kersen begonnen te kleuren werd de dorpsjeugd ingehuurd voor een paar dubbeltjes als "**kersenwacht**". Ze zaten dan de hele dag (van 7 tot 19.00 uur) tussen de bomen met een aantal touwtjes in hun hand. De touwtjes waren verbonden met blikken waar steentjes in zaten. Door aan de touwtjes te trekken, gingen de blikken rammelen en vlogen de vogels weg. Een jongtje van 6 7 jaar kreeg 70 cent, op zondag werd niet betaald.

Het plukken van zwarte bessen was een grotere klus dan dat van rode bessen omdat de trossen van de zwarte bessen minder vol zijn, waardoor je meer moest plukken om jhe mand vol te krijgen.

Sorteren

De meeste soorten fruit moeten nadat ze geplukt zijn zoals dat heet "gesorteerd" worden. Hierbij moet een aantal verschillende dingen gebeuren:

- bij alle fruitgroepen het verwijderen van bij het plukken meegekomen bladeren en het verwijderen van eventuele rotte of rottende vruchten;
- bij grootfruit bovendien het in aparte kisten plaatsen van vruchten waaraan iets anders mankeert, zoals ontsierende littekens van wind of hagel, of misvorming.
- De gave vruchten worden veelal aan de hand van hun dikte in verschillende kisten gedaan. Dit kunnen er tot wel acht zijn, al naargelang het desbetreffende ras van de veiling gesorteerd moet zijn op 5 millimeter of op 10 millimeter meer of minder omvang.

Al sinds enkele decennia zijn er voor dit meetwerk sorteermachines. Vóór die tijd moest elke appel of peer afzonderlijk gemeten worden en in de juiste kist gedaan. Dat meten gebeurde met een plankje waarin gaten van verschillende grootte zaten. Als de vrucht in zijn geheel door een gat van een bepaalde breedte kon had ze die maat niet, anders had ze hem wel en kwam ze in de kist met appels of peren van die maat (bijvoorbeeld 55 mm, 60, 65 of 70). Meestal brengen de grotere maten meer op dan de kleinere.

Vermeerdering

De meeste fruitbomen worden vegetatief vermeerderd door enten of oculeren en kleinfruit doorstekken. Er zijn gespecialiseerde vermeerderingsbedrijven die alleen maar stek maken, of die vruchtbomen enten of oculeren.

Gezegdes

Door de mand vallen	Van een lager niveau blijken te zijn dan de buitenwereld tot dan toe had gedacht
Aan de vruchten kent men de boom	In kinderen herkent men de ouders
Als kers op de taart	Iets extra's toevoegen

Knollen voor citroenen verkopen	Oplichterij
De knollen op hebben	Uitgeput zijn
Hij zit weer in zijn knollentuintje	Hij praat weer over zijn favoriete onderwerp
Groeien als kool	Verbazingwekkend snel groeien
De kool is het sop niet waard	Het onderwerp is te onbelangrijk om er aandacht aan te geven
De appel valt niet ver van de boom	Kinderen aarden meestal naar hun ouders
Een appeltje met iemand te schillen hebben	Een vervelend onderwerp met iemand bespreken
De rotte appels uit de mand halen	De minder getalenteerde personen wegsturen, de minder goede dingen sorteren van de goede dingen.
Een appeltje voor de dorst	
Wie in de wijngaard werkt mag van de druiven eten	Je moet kunnen leven van het beroep dat je uitoefent
Zo rot als een mispel	Helemaal verrot

